

Asia: VN/22448/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1 Yleistä

Verohallinto pitää kannatettavana hallituksen esitysluonnoksesta ilmeneviä tavoitteita muun muassa uusien teknologioiden ja digitalisaation hyödyntämisestä täysimääräisesti julkishallinnon toiminnassa sekä viranomaisten toiminnan tehostamisesta ja tiedon luovutusta koskevan lainsäädännön selkiyttämistä.

Verohallinto esittää esitysluonnoksessa ehdotettujen lakimuutosten johdosta seuraavaa.

2 Tiedonsaantioikeutta koskevan uuden säännöksen muotoilusta

Valtiokonttorilla olisi hallituksen esitysluonnoksessa Valtiokonttorista annettuun lakiin säädettäväksi esitetyn uuden 2 d §:n 1 momentin mukaan salassapitosäännösten ja muiden tietojen käyttöä koskevien rajoitusten estämättä oikeus pyynnöstä saada maksutta asiakirjoja ja tietoja tunnistetietoineen 2 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Esitetyn 2 d §:n 1 momentin kohdissa säädettäisiin viranomaisista, joilta Valtiokonttorilla on oikeus saada asiakirjoja ja tietoja sekä näiden käyttötarkoituksista. Pykälän 2 momentissa rajattaisiin tiedonsaantioikeus mainittuja käyttötarkoituksia varten välttämättömiin tietoihin.

Verohallinnon näkemyksen mukaan tietojen välttämättömydestä olisi hyvä säätää säännösten luettavuuden ja selvyuden vuoksi 2 momentin sijaan 1 momentissa.

Verohallinto toteaa, että oikeusministeriö on julkisuuslain (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta) ajantasaistamista koskevassa mietinnössään OM 2023:32 ehdottanut viranomaisen asiakirjan käsitettä selkeytettäväksi voimassa olevan lain tulkinnanvaraisuuden vuoksi sekä ajantasaistettavan vastaamaan nykyaikaista tietojenkäsittelyä (Mietintö, s. 59). Mietinnössä on esitetty tiedonsaantioikeuden kohdistamista selkeämmin viranomaisen asiakirjassa olevaan tietoon, vaikka tiedonsaantioikeuden kohteena olevan tiedon tulisi myös jatkossa olla viranomaisen asiakirjassa (Mietintö, s. 60). Mietinnön mukaan asiakirjan ja viranomaisen asiakirjan käsite toimisi jatkossakin oikeudellisena käsitteenä, joka määrittäisi sääntelyn kohdetta. Sen sijaan tiedonsaantioikeus on laissa pyritty kohdistamaan entistä selkeämmin nimenomaan viranomaisen asiakirjassa olevaan tietoon sen sijaan, että tiedonsaantioikeus kohdistuisi asiakirjaan (Mietintö, s. 77).

Myös muissa vastaavissa tiedonsaantisäännöksissä on asiakirjojen sijaan viitattu tietoihin (esimerkiksi laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta 20 §).

Verohallinnon näkemyksen mukaan Valtiokonttorin tiedonsaantioikeus tulisi kohdistaa Valtiokonttorista annetun lain 2 d §:n 1 momentissa viranomaisen asiakirjan sijaan viranomaisen asiakirjassa olevaan tietoon. Tämä tukisi osaltaan myös tavoitteena olevaa digitalisaatioon siirtymistä.

Verohallinto ehdottaa, että hallituksen esitysluonnoksessa esitettyä 2 d §:n 1 momenttia selkeytettäisiin edellä mainitut seikat huomioon ottaen esimerkiksi seuraavasti:

”Edellä 2 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamista varten Valtiokonttorilla on salassapitosäännösten ja muiden tietojen käyttöä koskevien rajoitusten estämättä oikeus pyynnöstä saada maksutta muilta viranomaisilta välttämättömät tiedot tunnistetietoineen seuraaviin tarkoituksiin:

1) Digi- ja väestötietovirastolta, Ahvenanmaan valtionvirastolta sekä Verohallinnolta oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) 11 §:n mukaisen päätöksen tekemistä varten;

--”

3 Valtiokonttorille luovutettavista tiedoista ja lakimuutosten vaikutuksista

Säädettäväksi esitetyn Valtiokonttorista annetun lain 2 d §:n 1 momentin 1, 3, 4, 6 a, 7 a, 8 a, 9 b, 10 a, 11 a, 12 a ja 14 b kohdassa on viitattu yksilöidysti tiedonsaantioikeuteen Verohallinnolta.

Siltä osin kuin tiedonsaantioikeus koskisi Valtiokonttorin oikeutta saada tulotietojärjestelmään ilmoitettavia tietoja, ehdotetaan esitysluonnoksessa vastaavien muutosten tekemistä tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n 1 momentin 16 kohtaan. Kohdan 16 esitysluonnoksen luvusta 6.4 ilmenevien perustelujen mukaan kohtaan lisättävistä laeista johtuvasta Valtiokonttorin oikeudesta tiedonsaantiin Verohallinnolta salassapitosäännösten estämättä ehdotetaan säädettäväksi Valtiokonttorista annetun lain 2 d §:n 1 momentin 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 12 ja 15 kohdissa.

Esitetyn 2 d §:n 1 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa on tarkennettu, mitä tietoja Valtiokonttori tarvitsee Verohallinnolta säännöksissä mainittuja käyttötarkoituksia varten siten, että pääosin tiedonsaantioikeus koskisi tulo- ja varallisuustietoja. Momentin 7 kohdan (alakohta a) perusteluista muun muassa käy ilmi, että Valtiokonttori tarvitsisi perintökaaren (40/1965) 5 ja 14 luvussa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi Verohallinnolta asiakirjat ja tiedot, jotka ovat tarpeen perinnönjättäjän ja perintöä hakevan yksilöimiseksi sekä perittävältä jääneen omaisuuden selvittämiseksi.

Verohallinnon Tietopalvelulla on valmius luovuttaa verotustietoja säännöllisesti toistuvina luovutuksina teknisten rajapintojen välityksellä sikäli, kun Valtiokonttorin tarvitsemat tiedot ovat luovutettavissa Verohallinnon tietojärjestelmästä. Esimerkiksi perukirjatietoja ei toistaiseksi ole mahdollista luovuttaa teknisten rajapintojen välityksellä, vaan ainoastaan kopioina.

Esitysluonnoksen kohdassa 4.2.2.3 on kerrottu lakimuutosten vaikutuksesta muille viranomaisille. Verohallinto toteaa, että hallituksen esityksessä on syytä kuvata tarkemmin esimerkiksi Verohallinnon Tulorekisteriyksikölle uusien tietojen (sähköisestä) luovuttamisesta aiheutuvat vaikutukset ja kirjata esitykseen Tulorekisteriyksikölle siitä aiheutuvat muutuskustannukset. Tulorekisteriyksikölle voi aiheutua merkittäviä kustannuksia tulorekisterin tietojärjestelmien muutoksista, ja uusilla tietovirroilla on vaikutusta myös pysyviin vuosittaisiin käyttö- ja ylläpitokustannuksiin. Kustannusten kokonaismäärä voidaan arvioida vasta, kun luovutettavien tietojen käyttötarkoitukset ja luovutettavat tiedot tulevat tarkemmin määritellyiksi sekä niiden mukaiset tietoluovutusten volyymitasot selvitettyiksi vaikutusarvioinnissa.

Verohallinto kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että lakimuutosten toteuttamiselle on varattava riittävästi aikaa ennen lain voimaantuloa.

4 Perukirjatietojen luovuttamisesta

Valtiokonttori saa tälläkin hetkellä Verohallinnolta valtion osakasaseman ja tietojen käyttötarpeen perusteella salassa pidettäviä verotustietoja valtion perintötilanteissa. Esitysluonnoksessa esitetään

säädettäväksi Valtiokonttorille nimenomainen oikeus saada Verohallinnolta tietoja jäämistöoikeudellisten asioiden hoitamiseen. Tähän saakka tietojen luovuttamisessa on nojaututtu verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 13 §:n erityissäännöksiin sekä saman lain 4 §:ssä ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:ssä asianosaisjulkisuudesta säädettyyn. Vaikka Verohallinnon tiedossa ei ole erityisiä ongelmia tilanteissa, joissa kyseiset säännökset eivät olisi riittäneet tietoluovutukseen, nimenomaisen ja yksiselitteisen tietoluovutussäännöksen (Valtiokonttorista annetun lain 2 d §:n 1 momentin 7 kohdan a alakohta) säätäminen on Verohallinnon näkemyksen mukaan perusteltua.

Yleisimmät perusteet Valtiokonttorin nykyisille perukirjapyyntöille Verohallinnosta ovat seuraavat:

- 1) Valtiokonttorille on lähetetty valtion perintöoikeutta koskeva perintöverotuspäätös, vaikka vainajalla olisi perintökaaren mukaisia perillisiä, johtuen erinäisistä epäselvyyksistä perinnöstä luopumisten sekä ulkomailla asuvien ja kadoksissa olevien perillisten osalta. Lakimääräiset osakkaat esimerkiksi ovat tällöin saattaneet merkitä valtion perintöön oikeutetuksi. Näissä tilanteissa perintöverotuspäätös voi tulla Valtiokonttorille ennalta arvaamatta, ja se saattaa pyytää Verohallinnosta perukirjaa asian selvittämiseksi. Tämän ohella tulee tilanteita, joissa Valtiokonttori pyytää perukirjaa, kun Verohallinto on merkinnyt Valtiokonttorin osakkaaksi tai perintöön oikeutetuksi, vaikka asian laita ei todellisuudessa olekaan näin;
- 2) Valtiokonttori on todellisuudessa osakas, ja jostain syystä sillä ei ole perukirjaa;
- 3) Valtiokonttori suorittaa valtioneläkkeen takaisinperintää (näitä tilanteita on Verohallinnon käsityksen mukaan harvoin).

Kautto Markus

Verohallinto - Pääjohtaja Markku Heikura, ylitarkastaja Markus Kautto